

Kőfaragó atyák a Zemplénben

A pálosokon kívül kevés szerzetesrendet ismerünk a magyar középkorból, mely olyan előszeretettel építette a rendházait a kiterjedt magyar erdőségek mélyére, mint a fehér kámzsát viselő atyák. A Zempléni — vagy szabatosabb földrajzi nevén — Tokaji-hegység erdővel borított háborítatlan tája, különösen kedvelt lehetett Remete Szent Pál követői számára. Az egykori Abaúj vármegye területén — egymástól nem messze — három kolostort is alapítottak a magyar szerzetesek.

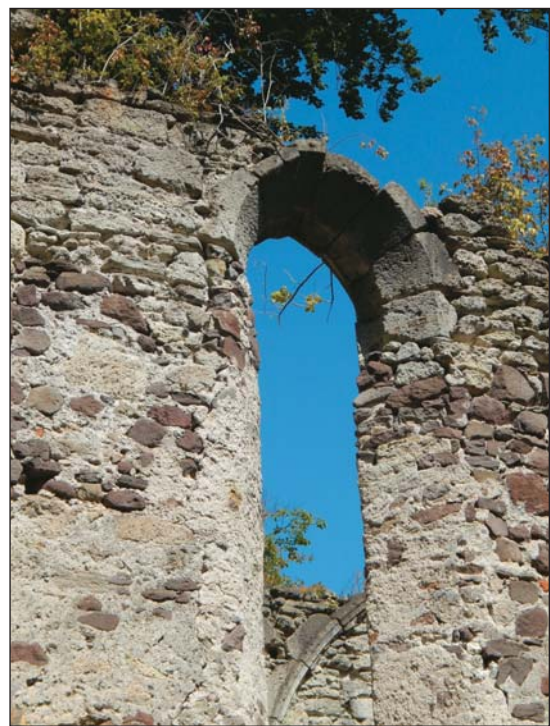
A regécinek és a göncruszkainak az emlékét ma már csak a korforrások, régészeti leletek és a szakkönyvek őrzik. Ellentétben a Boldogságos Szűz Mária nevére szentelt gönci rendházzal, melynek évszázados kváderkő falai ma is a Dobogó-hegy északkeleti oldalát borító erdőség fái, oszlopos bükk óriásai között bújnak meg.

A halkan csobogó Kis-patak-völgye felett emelkedő impozáns maradványok szinte érintetlenül őrzik a középkori pálos atyák kőfaragó tudományának mesterremekeit, egyszerűségében is tájba illő építészeti stílusjegyeit. Körbejárva a hatalmas falakat, belépve a beomlott boltozat alá – mely ma már a kék égbe vagy az éjszaka csillagaira enged szabad kilátást – időutazást tehetünk a középkorba. Hazánkban szinte sehol nem találhatunk ilyen érintetlen, eredeti formájában megmaradt és átfaragások nélkül megőrzött gótikus formákat, díszítőelemeket.

A kolostor alapításának pontos idejét nem ismerjük. Nagy Lajos királyunk 1346 és 1382 között összesen 27 új pálos

klastromot alapított, ebből négyet az Anjouk kedvelt országrészében, Abaújban építettek fel. A gönci első írásos említése egy 1371-ben keltezett oklevélben található, melyben a király vízimalom építésére ad engedélyt a pálosoknak. A források szerint az atyák szorgalmas munkával gyarapították javaikat. Szőlőket, szántókat műveltek, mezőket kaszáltattak, réteket legeltettek, további malmokat építettek és üzemeltettek a Gönci- és az Ósva-patak vizein.

Jelentős bevételi forrás volt a búcsútartás joga is, melyet a hét oltárral rendelkező templom főoltárának 1429-es felszentelésekor nyertek el. 1438 után már ispotályt is működtettek a rendházban, kórtermének betekintő ablakai a templomhajó északi falán ma is láthatóak. A 15. század végére azonban a gönci klastrom lassan hanyatlásnak, elnéptelenedésnek

indult, mivel a nemesfémbányászat révén fellendülő bányavárosban, Telkibányán alapított Szent Katalin pálos kolostor vette át a vezető szerepet. Sorsa 1541-

ben pecsételődött meg, amikor Szapolyai János országrésztét dűlva, I. Ferdinánd lutheránus hadvezére, Schwend Lázár leromboltatta.

Azóta omladoznak a megmaradt falai. Ellenkéntben számos középkori építészeti emlékünkkel ezt nem hordták szét a környező falvak lakói, nem verték szét a vonuló hadak, hiszen a lakott településektől és a járt utaktól távol bújik meg az erdő rejtekében.

Ennek köszönhetően csodálkozhatunk rá a pálos gótikus építészet számos eredetiben fennmaradt remekére: az oromfal kapunyílása feletti rózsablak kőkávájára, a három boltszakaszos hosszúkás templomhajóra, a gazdagon díszített gyámkövekre, a kőkonzolokra, a bordák íveire.

Felbecsülhetetlen értéke tudatában érdemes néhány percet csendben szemlélődni a klastrom falai között. Olyan érzésünk lehet a részletgazdag maradványok között, mintha a pálosok nem majd fél ezer éve, hanem csak néhány évtizede hagyták volna el az abaúji rendházukat.

Szöveg: Nagy László
Kép: Bodó Mónika

